

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (τόμος 123, τεῦχος 4/2011)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Walter Bühner («Göttersohne und Menschentöchter: Gen 6,1-4 als innerbiblische Schriftauslegung») ἐξετάζει τὴν περικοπὴν Γεν 6, 1-4 ὡς ἐσωβιβλικὴ ἐρμηνεία. Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου ὁ συγγραφέας τοποθετεῖ χρονικὰ τὴν περικοπὴν, τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει ὡς μία λογοτεχνικὴ ἐνότητα μεταξὺ τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἱερατικοῦ Κώδικα καὶ τοῦ ἀραμαϊκοῦ βιβλίου τοῦ Ἐνώχ. Στὸ δευτέρο μέρος ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ ἐνότητα ἀποτελεῖ μία ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖο ἐτέθη στὸ Γεν 3, 22, σχετικὰ μὲ τὸ ὄριο ἡλικίας τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Jacob L. Wright στὸ ἐπόμενο ἄρθρο («Deborah's War Memorial. The Composition of Judges 4-5 and the Politics of War Commemoration») συζητᾷ τὴν σχέση μετὰ τῶν κεφ. 4 καὶ 5 τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν. Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα αὐτὰ τὰ δύο κείμενα εἶχαν ἀρχικὰ ὡς μόνο κοινὸ σημεῖο τὴν ἀναφορὰ σὲ μία μάχη στὴν κοιλάδα Ἰεζρεέλ. Τὸ κεφ. 5 ἦταν ἓνα νικητήριο ἄσμα, ἐνῶ τὸ κεφ. 4 εἶναι ἡ περιγραφή τοῦ γεγονότος σὲ πρόζα. Στὸ τελευταῖο μέρος τοῦ ἄρθρου ὁ συγγραφέας ἐξετάζει πῶς τὸ κεφ. 5 μαζί μὲ τὸν Ψα 68 ἀποτελοῦν δείγματα κατασκευῆς καὶ δήλωσης τῆς πολιτικῆς ταυτότητας μίας ομάδας μέσα ἀπὸ τὶς μνῆμες τοῦ πολέμου. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ John van Seters («David and the Gibeonites») σχετικὰ μὲ τὸ περιστατικὸ μετὰ τὸν Δαυὶδ καὶ τῶν Γαβαωνιτῶν στὸ Β' Βασ. 21, 1-14. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι πρόκειται γιὰ ὕστερη σύνθεσις, ἡ ὁποία κατασκευάστηκε χρησιμοποιώντας παλαιότερα στοιχεῖα παραδόσεων γιὰ ἀρχαιότερες βιβλικὲς ἱστορίες. Δὲν ὑπῆρξε ποτὲ τμῆμα τοῦ δευτερονομιστικοῦ ἱστοριογραφικοῦ ἔργου ἢ κάποια τῶν πηγῶν τοῦ οὔτε τῆς ἀρχαίας ἱστορίας γιὰ τὸν Δαυὶδ.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο ὁ Sung Jin Park («The Cultic Identity of Asherah in Deuteronomistic Ideology of Israel») συζητᾷ τρία ζητήματα ὅσον ἀφορᾷ στὴν πολιτισμικὴ ταυτότητα τῆς Ἀσερά: (α) ἐὰν ἦταν σύμβολο τῆς θεᾶς ἓνα ζωντανὸ δένδρο, (β) ἐὰν κατανοοῦνταν ὡς θεὰ ἢ ὡς λατρευτικὸ ἀντικείμενο στὸν ἀρχαῖο Ἰσραὴλ καὶ (γ) ἐὰν ὑπάρχει κάποια σημαντικὴ διαφορὰ μετὰ τῶν γραμματικῶν τύπων *ašerah*, *ašerôt* and *ašerîm*. Στὴ συνέχεια ὁ Bernd Bib Berger («Umkehr als Leitthema im Zwölfprophetenbuch») ἐξετάζει τὸ ρόλο ποὺ διαδραματίζει τὸ θέμα τῆς μετάνοιας στὸ Δωδεκαπρόφητο. Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα ἡ μετάνοια ἀποτελεῖ τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο θὰ μποροῦσαν νὰ ἐνταχθοῦν τὰ βιβλία τῶν προφητῶν. Αὐτὸ τὸ πλαίσιο προσέχεται ἀπὸ τὴν μεταϊουδαϊκὴ ἐποχὴ.

Ἡ θεολογικὴ διάστασις τῆς φτώχειας καὶ τοῦ πλοῦτου μέσα στὰ προφητικὰ καὶ σοφολογικὰ ἔργα εἶναι τὸ θέμα τοῦ ἐπόμενου ἄρθρου («Die theologische Dimension von Armut und Reichtum im Horizont alttestamentlicher Prophetie und

Weisheit»). Ὁ συγγραφέας του, Stefan Seiler, παρατηρεῖ ὅτι στὰ μεταγενέστερα προφητικά κείμενα τονίζεται ἡ ἰδιαίτερη ἐγγύτητα τοῦ Γιαχβὲ πρὸς τοὺς φωτικούς. Παράλληλη ἐπιχειρηματολογία διασώζεται καὶ στὶς Παροιμίες, ἂν καὶ μὲ διαφορετικὴ αἰτιολόγησιν. Στὴ συνέχεια ἡ Anne-Mareike Wetter («How Jewish is Esther? Or: How is Esther Jewish? Tracing Ethnic and Religious Identity in a Diaspora Narrative») συζητᾷ μὲ τὴ βοήθεια τῆς λεγόμενης ἐθνικῆς θεωρίας τὴν ἐθνικὴ ταυτότητα τῆς ὁμάδα τῶν *yehūdīm*, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ στὸ βιβλίο τῆς Ἑσθήρ καὶ ἐξετάζει τὸν θρησκευτικὸ ἢ μὴ θρησκευτικὸ χαρακτήρα τοῦ βιβλίου. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Eran Viezel («A note to יְרֵמְיָהוּ (Isaiah 5,2)») ἐξετάζει τὴ σημασία τοῦ ὄρου *zq* στὸ Ἦσ 5, 2, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄπαξ λεγόμενον στὴν ἑβραϊκὴ Βίβλο. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ὄρος δηλώνει ἓνα συγκεκριμένο εἶδος σκαφίματος στὸ πλαίσιο τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν.

Biblische Notizen (τόμος 151/2011)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους («La structure littéraire de l'Histoire Primitive (Genèse 1,1-11,26) en son état final») ὁ Matthieu Richelle προτείνει μία νέα δομὴ τῆς ἐνότητας Γεν 1, 1 – 11, 26. Στὸ μοντέλο ποὺ εἰσπεῖται διακρίνει τρία ἐπίπεδα τῆς δομῆς: τὰ κύρια τμήματα τῆς ἐνότητας ποὺ ὀρίζονται ἀπὸ τὸ *אֵלֹהִים*, τὶς ὑποἐνότητες μὲ τὴ δική τους δομὴ, καὶ ἓναν παραλληλισμὸ τῶν θεμάτων τῆς περικοπῆς, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται στὰ κύρια τμήματα καὶ στὶς ὑποἐνότητες. Ἡ νέα αὐτὴ δομὴ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ μία νέα θεώρηση τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς ἱστορίας πρόσληψης τῆς περικοπῆς. Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο ὁ Jakob Wöhrle («Abraham und das Leben im Ausland. Zur Intention der Ahnfrau-Erzählung in Gen 12,10-20 und ihrer frühen inner- und außerbiblischen Rezeption») συζητᾷ τὴν ἱστορία πρόσληψης τῆς ἀφήγησιν γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀβραάμ στὴν Αἴγυπτο καὶ τὸν κίνδυνον ποὺ διέτρεξε ἡ Σάρρα ἐκεῖ (Γεν 12, 10-20). Οἱ περιπτώσεις πρόσληψης τῆς ἀφήγησιν μαρτυροῦν δύο διαφορετικὲς τάσεις ἀπέναντι στὴ Διασπορά. Τὸ Γεν 20, 1-20 παρουσιάζει μία φιλικὴ πρὸς τὴ Διασπορὰ πρόσληψιν τῆς ἀρχικῆς ἱστορίας, ἐνῶ τὸ Ἀπόκρυφον τῆς Γενέσεως καὶ τὰ Ἰωβηλαῖα μία περισσότερο κριτικὴ στάση ἀπέναντι στὴ Διασπορὰ καὶ στοὺς κινδύνους ποὺ ἐγκυμονεῖ.

Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Bernd Bib Berger («“Du wirst nicht sterben”. Vergebung und Vergeltung in 2 Sam 12,13-14»), θέμα τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ περιστατικὸ τῆς μετάνοιας τοῦ Δαυὶδ μετὰ τὸ γνωστὸ περιστατικὸ μὲ τὴ Βηρσαβέ (2 Βασ 12, 13-14). Ὁ Νάθαν ἐξαγγέλλει τὴ συγχώρηση τοῦ Δαυὶδ ἀπὸ τὸν Θεό, ταυτόχρονα ὅμως τὸ παιδί, ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν παράνομη σχέση τοῦ βασιλιᾶ μὲ τὴ γυναῖκα τοῦ Οὐρία, πεθαίνει. Στὴ βάση τοῦ λόγου περὶ χάριτος στὸ Ἔξ 34, 6-7 ἡ συγχώρηση κατανοεῖται ὡς ὑπόσχεση ζωῆς, κάτι τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ συνδεθεῖ ἄμεσα μὲ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Νάθαν στὸ 2 Βασ 7. Ἡ συγχώρηση δὲ σημαίνει ὅτι οἱ πράξεις παραμένουν χωρὶς συνέπειες, ἡ τιμωρία ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀπειλεῖ τὴ ζωὴ τοῦ παραβάτη. Τὸ ἐπόμενο ἄρθρο εἶναι τοῦ Edgar Kellenberger καὶ ἔχει ὡς θέμα του τὴν πολυμορφία στὴν παράδοση τῶν συριακῶν χειρογράφων γιὰ

τὴν ἱστορία τῆς Σωσάννας («Die Pluriformität der syrischen Fassungen von “Susanna” als Frage nach dem Charakter des Überlieferungsprozesses»). Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα οἱ διάφορες παραλλαγές καὶ προσθήκες παραπέμπουν σὲ προφορικές ἐπαναδιηγήσεις τῆς ἀρχικῆς ἱστορίας καὶ ἀποτελοῦν ἓνα συγκεκριμένο παράδειγμα γιὰ τὴ μελέτη τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μηχανισμῶν τῆς προφορικῆς καὶ γραπτῆς παράδοσης.

Ἡ Monika Müller στὴ συνέχεια («Die Jannäus-Linie: Ein Problemkomplex oder auf der Suche nach einer Hermeneutik des Flavius Josephus») συζητᾷ τὸν τρόπο πὸ ὁ Φλάβιος Ἰώσηπος παρουσιάζει τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ γενιὰ τοῦ Ἰανναίου καὶ ἐξετάζει τοὺς τρόπους πὸ ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικός ἀξιοποιεῖ καὶ ἐρμηνεύει τὸ ὕλικό πὸ ἀντλεῖ ἀπὸ τὶς πηγές του. Τὸ ἄρθρο τῆς Renate Egger-Wenzel, πὸ ἀκολουθεῖ («Blind für die Welt, aber sehend für Gott. Blindheit als Qualitätsmerkmal in der Prophetie?»), ἔχει ὡς θέμα τὴν τυφλότητα καὶ τὴ σχέση της μὲ τὴν προφητεία. Ἐνῶ γιὰ τὸν ἀρχαῖο κόσμο ἡ τυφλότητα ἀποτελεῖ συχνὴ καὶ μὴ θεραπεύσιμη ἀναπηρία κυρίως ἀνθρώπων σὲ προχωρημένη ἡλικία, ἡ ἀδυναμία ὄρασης ἀποτελεῖ ἓνα σημαντικό πρότερον γιὰ τὴν ὁμάδα τῶν προφητῶν, διότι τοὺς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ δέχονται καὶ νὰ ἐρμηνεύουν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου καλύτερα ἀπὸ ἐκείνους πὸ ἔχουν τὴν ὄρασή τους.

Ὁ Stefan Bojowald, στὴ συνέχεια («Eine weitere Parallele im ägyptischen und arabischen Sprachgebrauch»), παρουσιάζει ἓνα ἀκόμη παράδειγμα τῆς σχέσης μεταξὺ τῆς ἀρχαίας ἀγυπτιακῆς καὶ τῆς ἀραβικῆς γλώσσας. Καὶ στὶς δύο γλωσσες ρήματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχικὴ σημασία εἶναι «παίρνω, δέχομαι», ἔχουν ὡς δευτεῦσα σημασία ἐκείνη τοῦ «ἀρχίζω». Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους («Das “Salz der Erde” ist kein “Salz”») ὁ Ulrich Dämmgen συζητᾷ τὸ γνωστὸ λόγιό τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸ ἅλας τῆς γῆς (Mt 5, 13) καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ τὸ μαγειρικό ἅλατι ἀλλὰ γιὰ τὸ νιτρικό ποτάσιό τὸ ὁποῖο παραγόταν στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰησοῦ.

Protokolle zur Bibel (τόμος 20, τεῦχος 2/2011)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Daniel Lanzinger («Der Verfasser des Hebräerbriefs als antiker Philologe: Zur Methodik der innerbiblischen Begriffsklärung in Hebr 4») ἐξετάζει τὴ σχέση μεταξὺ τοῦ Ἐβρ 4, 3-4 καὶ τῶν Ψα 94, 11β (Ο') καὶ τοῦ Γεν 2, 2β. Ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶναι νὰ φωτίσει τὸν ὄρο «ἀνάπαυσις τοῦ Θεοῦ. Οἱ περισσότεροι ἐρμηνευτὲς θεωροῦν ὅτι αὐτὴ ἡ προσέγγισις ὀνομάζεται στὴ γλώσσα τῶν ραββίνων *gezerah shawah*. Ὡστόσο, μία προσεκτικὴ ἀνάλυσις καταδεικνύει ὅτι αὐτὴ ἡ μέθοδος στὴν πραγματικότητα λειτουργεῖ μὲ ἓνα διαφορετικὸ τρόπο ἀπὸ ἐκεῖνον πὸ χρησιμοποιεῖται στὸ Ἐβρ 4. Ἐνα παρόμοιο ἐρμηνευτικὸ τέχνασμα βρῖσκει κανεὶς στὰ σχόλια τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Αὐτὰ πιστοποιοῦν τὴν ἐπιστημονικὴ δουλειὰ πὸ γινόταν στὴν βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ἐπομένως, ὁ συγγραφέας τῆς πρὸς Ἑβραίους χρησιμοποιεῖ μία γνωστὴ μέθοδο τῆς ἀρχαίας φιλολογίας γιὰ νὰ ἀναπτύξει τὴν ἐπιχειρηματολο-

γία του. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τῆς Urszula Topczewska, ἡ ὁποία συζητᾷ τοὺς ἱστορικοὺς λόγους ποὺ ὀδήγησαν στὴν ἀνάδειξη τῆς μετάφρασης τῶν Ὁ σὲ κανονικὸ κείμενο καὶ στὴν ἀναγνώρισή της ὡς τῆς Γραφῆς ἀρχικά τῶν Ἰουδαίων καὶ στὴ συνέχεια τῶν χριστιανῶν («Die Septuaginta als kanonischer Text»).

Στὴ συνέχεια ἡ Agnethe Siquans («Kontextuelle Bibelauslegung: Die Kirchenväter und die Prophetinnen») συζητᾷ τὴ θέση ποὺ καταλαμβάνει ἡ ἑρμηνεία τῆς προφητείας στὴν πρώιμη χριστιανικὴ καὶ πατερικὴ ἐξήγηση. Οἱ ἑρμηνευτὲς ἐνδιαφέρονται ἐπίσης γιὰ τοὺς προφῆτες καὶ τὶς προφήτιδες τοῦ βιβλικοῦ κειμένου. Ἀπὸ τὴ μία, οἱ προφήτιδες ἀντιμετωπίζονται ὡς πρόσωπα μὲ θεϊκὴ ἐξουσία ποὺ ἐνεργοῦν στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας προσπαθοῦν νὰ μιλήσουν στὸ ποίμνιό τους. Τὰ βιβλικά κείμενα προσλαμβάνονται καὶ ἑρμηνεύονται μέσα σὲ ἰδιαίτερες πολιτισμικές, θρησκευτικές, κοινωνικοπολιτικές καὶ προσωπικὲς συνάψεις, οἱ ὁποῖες ἐπιηρεάζουν σημαντικὰ τὸν τρόπο ποὺ παρουσιάζονται τελικὰ οἱ γυναῖκες προφήτιδες καὶ ἐπίσης οἱ γυναῖκες γενικότερα. Ἡ Veronika Tropper, στὴ συνέχεια («Auseinandersetzung mit der Exegese nach Drewermann am Beispiel der “Schweineperikope” Mk 5,1-20») ἀποπειρᾶται νὰ παρουσιάσει στὴ νεώτερη γενιὰ θεολόγων μίαν γενικὰ ἄγνωστη ἐξηγητικὴ προσέγγιση, αὐτὴ ποὺ ἐκπροσωπήθηκε κυρίως ἀπὸ τὸν Drewermann καὶ ἡ ὁποία εἶχε προκαλέσει μεγάλη συζήτηση στὶς δεκαετίες τοῦ ᾽80 καὶ τοῦ ᾽90 τοῦ προηγούμενου αἰώνα. Γιὰ τὴν καλύτερη κατανόησή της χρησιμοποιεῖται τὸ παράδειγμα τῆς περικοπῆς μὲ τοὺς χοίρους, στὸ Μκ 5, 1-20.

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Martin Hasitschka («Christus ist “Bild Gottes” (2Kor 4,4): Bibeltheologische Skizze zu einem besonderen Begriff bei Paulus») συζητᾷ τὴ χρῆση τοῦ ὄρου «εἰκῶν» ἀπὸ τὸν Παῦλο σὲ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ (Α΄ Κορ 15, 49. Β΄ Κορ 3, 18. 4. Ρωμ 8, 29 καὶ Κολ 1, 15). Αὐτὸς ὁ ὄρος ἔχει τὶς ρίζες του στὴν ἱστορία τῆς δημιουργίας στὸ βιβλίον τῆς Γένεσης (Γεν 1, 26-27). Ἐπίσης δηλώνει τὴν ἀποκάλυψη. Τὰ πέντε χωρία συμπληρῶνουν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο καὶ δηλώνουν ὅτι ὁ ὄρος «εἰκῶν» καταλάμβανε σημαντικὴ θέση στὴ θεολογία τοῦ Παύλου.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 109, τεῦχος 1/2012)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Jan Doehhorn («Der Sturz des Teufels in der Urzeit. Eine traditionsgeschichtliche Skizze zu einem Motiv frühjüdischer und frühchristlicher Theologie mit besonderer Berücksichtigung des Luzifermythos») συζητᾷ τὶς διάφορες παραδόσεις (ἰουδαϊκὲς, χριστιανικὲς καὶ γνωστικὲς) σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχικὴ πώση τοῦ Σατανᾶ. Ὁ συγγραφέας ἐξετάζει τὸ ἱστορικὸ ὑπόβαθρο αὐτῶν τῶν παραδόσεων καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὲς οἱ ἀφηγήσεις εἶναι μεταγενέστερες ἐκείνων ποὺ περιέγραφαν τὴν τελικὴ νίκη ἐπὶ τοῦ Ἐωσφόρου κατὰ τὰ ἔσχατα καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ δυαλισμὸς μεταξὺ Θεοῦ καὶ Σατανᾶ εἶναι μεταγενέστερος. Ὁ Marco Hofheinz στὴ συνέχεια («Wiedergeburt? Erwägungen zur dogmatischen Revision eines diskreditierten Begriffs»)

συζητᾷ τὸν ὄρο «παλιγγενεσία», ὁ ὁποῖος ἔχει τεθεῖ σὲ ἀχρηστία ἐξαιτίας τῆς φόρτισής του συχνά μὲ πολιτικὸ περιεχόμενον καὶ τῆς παράχρησής του ἀπὸ νεο-συντηρητικούς καὶ εὐαγγελικαλικούς κύκλους. Ὁ συγγραφέας ἀνατρέχει στὴ βιβλικὴ σημασία τοῦ ὄρου καὶ τὸν συνδέει μὲ τὴ νέα δημιουργία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Οἱ ἔννοιες τῆς ὑπόσχεσης καὶ τῆς συγχώρησης ἀποτελοῦν τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου ποὺ ἀκολουθεῖ («Versprechen und Verzeihen Zwei Grundbegriffe unseres ethischen Selbstverständnisses»). Ὁ συγγραφέας του, Christoph Seibert, ἐξετάζει αὐτὲς τὶς δύο πράξεις μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἔργου τῶν Hume, Kant, Arendt καὶ Ricoeur καὶ διερευνᾷ τὴ βαθύτερη ἀνθρωπολογικὴ καὶ θεολογικὴ σημασία τους. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Christian Senkel («Deskriptivität und Interpretation. Friedrich Nietzsche und die theologische Ethik») σχετικὰ μὲ τὴν περιγραφικὴ ἠθικὴ, τὴν ὁποία ἀναπτύσσει ὁ F. Nietzsche στὸ ἔργο του καὶ κυρίως σὲ σχέση μὲ τὴν ἐπιθυμία γιὰ δύναμιν. Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα αὐτὸς ὁ περιγραφικὸς τρόπος σκέψης εἶναι μία μορφή κριτικῆς τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς κάθε ἠθικῆς γενικότερα. Τὸ θέμα τοῦ τελευταίου ἄρθρου τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ («Luthers Traktat» Von der Freiheit eines Christenmenschen «als Markstein des Kirchen- und Staatskirchenrechts») εἶναι ἡ ἐλευθερία, ὅπως κατανοεῖται καὶ ἀναπτύσσεται ἀπὸ τὸν Λούθηρον στὴν πραγματεία του «Περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Χριστιανοῦ». Ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου, Martin Heckel, παρουσιάζει στὴν ἀρχὴ τὶς κεντρικὲς γραμμὲς τῆς σκέψης τοῦ Λουθήρου σὲ αὐτὸ τὸ κείμενον καὶ ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι ἀσύμβατη πρὸς τὴν ἐξωθεν ἐπιβολὴ ἑνὸς θρησκευτικοῦ συστήματος ἀπὸ κάποιο κοσμικὸ καθεστῶς. Αὐτὴ ἡ θέση τοῦ Λουθήρου μολοντί σημαντικὴ γιὰ τὴ διασφάλισιν τῆς διάκρισις κράτους καὶ θρησκείας κατὰ τὴ σύγχρονη ἐποχὴ, δὲ διασφαλίζει τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία γιὰ ὅλες τὶς θρησκείες μέσα σὲ μία πλουραλιστικὴ κοινωνία.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 109, τεῦχος 2/2012)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ φιλοξενεῖ πέντε ἄρθρα ποὺ καλύπτουν διάφορες περιοχὲς τῆς θεολογίας. Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους («Integrativer Monotheismus im Alten Testament») ὁ Christoph Levin ἐξετάζει τὴν ἐξέλιξιν τῆς γιαχβικῆς πίστεως μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀπὸ τὸν 9^ο αἰ. καὶ μέχρι τὴ συγγραφὴ τοῦ Ἰερατικοῦ Κώδικα κατὰ τὸν 5^ο αἰ. Ἡ ἐντολὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὅτι οἱ Ἰσραηλίτες δὲν πρέπει νὰ λατρεύουν κανένα ἄλλο θεὸ πέραν τοῦ Γιαχβέ, προϋποθέτει ὅτι ὁ Γιαχβέ ἀναλαμβάνει τὶς ιδιότητες καὶ ἄλλων θεῶν. Τέλος, μόνον περιφερειακὰ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὑπάρχει ἡ ἰδέα ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι θεοὶ πέραν τοῦ Γιαχβέ.

Ὁ Wolfgang Reinbold στὸ ἐπόμενο ἄρθρο («“Gehet hin und machet zu Jüngern alle Völker?” Zur Übersetzung und Interpretation von Mt 28,19f») συζητᾷ τὴ διαδεδομένη μετάφραση τῆς γνωστῆς ἐντολῆς τοῦ Ἀναστημένου Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη», ἡ ὁποία κατανοεῖται ὡς ἡ ἐντολὴ πρὸς τοὺς μαθητὲς νὰ βαπτίσουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ συγγραφέας θεωρεῖ ὅτι

μία τέτοια μετάφραση δὲν ἀποδίδει τὸ νόημα τοῦ κειμένου καὶ προτείνει μία ἐναλλακτικὴ μετάφραση, ὅπου ὁ Κύριος δίνει τὴν ἐντολὴν τοῦ μαθητῆς νὰ ἀποκαλύψουν πλεόν τὸ εὐαγγέλιο ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη. Στὴ συνέχεια ὁ Konrad Hammann («Der Glaube als freie Tat des Gehorsams. Herkunft, Bedeutung und Problematik einer Denkfigur Rudolf Bultmanns») συζητᾷ τὸν ὄρισμόν ποῦ ἔδωσε ὁ Rudolf Bultmann γιὰ τὴν πίστη ὡς ἐλεύθερη πράξη ὑπακοῆς. Ὁ Bultmann ἀνέπτυξε αὐτὴν τὴν θέσιν μὲ βάση τὶς δικές του ἐξηγητικές, συστηματικές καὶ φιλοσοφικές προϋποθέσεις καὶ ὡς μία ἀπάντησις στὶς προηγούμενες συζητήσεις τοῦ θέματος ἀπὸ τοὺς Wilhelm Hermann, Karl Barth καὶ Friedrich Gogarten. Μολονότι ὁ ὄρισμός τοῦ Bultmann παρουσιάζει προβλήματα, τονίζει τὴν πίστη ὡς μία πράξη τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ ὡς μία πράξη ζωῆς ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς προτεσταντικῆς ἠθικῆς γιὰ τὴν οἰκονομία στὴ διαμόρφωσις τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας τῆς ἀγορᾶς ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου τοῦ Jörg Hübner, ποῦ ἀκολουθεῖ («Protestantische Wirtschaftsethik und Soziale Marktwirtschaft. Verbindungslinien und Zusammenhänge zwischen 1937 und 1954»). Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα ἡ ἰδέα τοῦ «χριστιανικοῦ ρεαλισμοῦ», ποῦ ἀνέπτυξε ὁ Reinhold Niebuhr, ἐπηρέασε οὐσιαστικά τὸ ἔργο προτεσταντῶν οἰκονομολόγων, ὅπως ἦταν οἱ Friedrich Karrenberg, Constantin von Dietze καὶ Alfred Müller-Armack. Ἔτσι ἡ ἰδέα τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας τῆς ἀγορᾶς, ὅπως αὐτὴ ἀναπτύχθηκε στὴ δεκαετία τοῦ 1950, θὰ πρέπει νὰ κατανοηθεῖ ὡς κοινωνιολογικὸς φιλελευθερισμός. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Joachim E. Christoph συζητᾷ μία ἐνδιαφέρουσα ἐξέλιξις στὰ ἀκαδημαϊκὰ δεδομένα τῶν εὐαγγελικῶν θεολογικῶν σχολῶν τῆς Γερμανίας («Nichttheologische Graduiierungen an Evangelisch-theologischen Fakultäten?»). Τὰ τελευταῖα χρόνια γίνεται μία συζήτησις, ἐὰν τελικὰ θὰ πρέπει ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ Δρ. Θεολογίας (Dr. theol.) νὰ δίνονται καὶ ἄλλοι τίτλοι, ὅπως Δρ. Φιλοσοφίας (Dr. phil.) ἢ Δρ. τῶν Θερησκευτικῶν Σπουδῶν (Dr. rel. rel.). Ὑπάρχουν ἀρκετὲς ἐνστάσεις ὄχι μόνο θεολογικῆς φύσεως. Σύμφωνα μὲ τὸ συγγραφέα τοῦ ἄρθρου τέτοιοι τίτλοι δὲν εἶναι συμβατοὶ μὲ τὸ γερμανικὸ νόμο γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ ἐκείνον ποῦ καθορίζει τὶς σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας.

Neue Zeitschrift für systematische Theologie und Religionsphilosophie (τόμος 53, τεῦχος 4/2011)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ ὁ ἐκλιπὼν Carl Meinze Ratschow («Zur Geschichte des interreligösen Dialogs») συζητᾷ τὶς ἐντυπώσεις τοῦ ἀπὸ τὴν ἐμπλοκὴν τοῦ στοῦ διαθρησκειακοῦ διάλογο. Τονίζει τρία βασικὰ σημεία: (α) ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας, (β) ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς φανερώθηκε μὲ διαφορετικοὺς τρόπους μέσα στὴν ἱστορία καὶ μέσα στοὺς διάφορους πολιτισμούς, καὶ (γ) ὅτι ἐνῶ κάθε διαθρησκειακὸς διάλογος ξεκινᾷ μὲ τὴν ἀπολυτότητα τῆς κάθε ἐμπλεκόμενης σὲ αὐτὸν θρησκείας, τελικὰ καταλήγει σὲ μία σύγκλιση ποῦ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν *divinitas dei*.

Ὁ Dominikus Kraschl, στὴ συνέχεια («Das Leib-Seele-Problem als Ausdruck menschlicher Geschöpflichkeit»), συζητᾷ τὸ πρόβλημα τῆς σχέσης ψυχῆς καὶ πνεύματος. Ὁ συγγραφέας υἱοθετεῖ τὰ πορίσματα τῆς θεωρίας τοῦ Peter Knauer γιὰ τὴ σχετικὴ ὄντολογία. Στὸ πρῶτο μέρος ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι θὰ πρέπει νὰ λαμβάνεται σοβαρὰ ὑπόψη ὁ δυϊσμός τοῦ πρώτου καὶ τρίτου προσώπου μὲ τὴν ὄντολογικὴ σημασία, κάτι ποὺ ὀδηγεῖ στὸν ὀρισμὸ τοῦ ἀνθρώπου ὡς μίας ἀδιαιρέτης ἐνότητας ἀντίθετων χαρακτηριστικῶν. Αὐτὴ ἡ ἐνότητα ἀντιθέτων ἀπαιτεῖ μία διερεύνηση, ἡ ὁποία νὰ ἀποφεύγει τὰ προβλήματα τοῦ δυαλισμοῦ οὐσίας καὶ ἰδιοτήτων καὶ τὸν ἀφαιρετικὸ μονισμό. Στὸ δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς σχετικῆς ὄντολογίας, ἐνῶ στὸ τρίτο μέρος ὁ συγγραφέας περιγράφει τὴ σχέση σώματος καὶ πνεύματος στὴ βάση αὐτῆς τῆς ὄντολογίας.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο («Theodizee im Kontext der Quantenmechanik. Ein vielzitiertes Argument auf dem Prüfstand») ἡ Anna Ijjas συζητᾷ τὴ σημασία ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει ἡ κβαντικὴ μηχανικὴ γιὰ τὴ θεολογία καὶ ἐξετάζει τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσο αὐτὴ μπορεῖ νὰ προσφέρει ἓνα ἐμπειρικὸ ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἐλεύθερης θέλησης. Ὁ Sebastian Rehnman στὸ ἄρθρο, ποὺ ἀκολουθεῖ («Graced Response: John Owen on Faith and Reason») συζητᾷ τὸ ζήτημα τῆς σχέσης πίστεως καὶ λογικῆς, ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ὅτι ὑπάρχουν δύο εἶδη ἀληθειῶν: ἀλήθειες, τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ τις ἀνακαλύψει ἡ ἀνθρώπινη λογικὴ καὶ ἄλλες ἀπόρσιτες σὲ αὐτήν. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐπιστημολογία τοῦ προτεσταντῆ θεολόγου John Owen (1616-1683) δὲν ἐμπίπτει σὲ μία ἀπὸ τὶς δύο κατηγορίες, τῆς ἐκλογίκευσης (evidentialism) καὶ τῆς ἀπόλυτης ἐξάρτησης ἀπὸ τὴν πίστη (fideism). Ὁ Owen ὑποστηρίζει ὅτι ἡ πίστη δὲν μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ ἐξολοκλήρου στὴ λογικὴ ἀπόδειξη καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ἡ χριστιανικὴ πίστη θὰ πρέπει νὰ ἔχει κάποια λογικὴ καὶ γνωσιολογικὴ βάση.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο ὁ Marius Timmann Mjaaland συζητᾷ στὴ συνέχεια («Immortality») τὶς θέσεις τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν ἀνθικότητα. Στὰ πρῶτα τρία μέρη τοῦ ἀρθρου ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὶς θέσεις τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Ἐράσμου ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἠθικὴ καὶ ἀνῆθικη ἐρμηνεία τῆς Βίβλου. Στὰ τελευταῖα τρία μέρη ἐξετάζει κατὰ πόσο ἡ ἀνθικότητα ἢ καλύπτεται ἢ μὴ ἠθικὴ μποροῦν νὰ διαδραματίσουν σημαντικὸ ρόλο στὴν ἐρμηνεία τῶν Γραφῶν. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Darren O. Sumner («Common Actualization: Karl Barth's Recovery and Reappropriation of the Communication of Natures»). Ἡ σχέση τῶν δύο φύσεων (communicatio naturarum), σημαντικὸ θέμα στὴν ἱστορία τῆς χριστολογίας, ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴ σύγχρονη θεολογία. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ τὸ ἔργο τοῦ Karl Barth. Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ ἀρθρου ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὶς βασικὲς θέσεις τοῦ Karl Barth ὅσον ἀφορᾷ στὴ σχέση τῶν δύο φύσεων στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Jae-Buhm Hwang («Korean Theologians' Ambivalent Responses to Calvinism») ἐξετάζει πῶς ἡ Κορεατικὴ Προεσβυτεριανὴ Ἐκκλησία ἀπέκτησε καλβινιστικὸ καὶ βιβλικοκεντρικὸ χαρακτῆρα.

Evangelische Theologie (τόμος 71, τεύχος 6/2011)

Τὸ τρέχον τεύχος φιλοξενεῖ ἄρθρα ποικίλης ὕλης. Στὸ πρῶτο ἄρθρο ὁ Jürgen Moltmann («“Verstehst Du auch, was Du liest?”») συζητᾷ θεμελιώδη προβλήματα τῆς ἐρμηνευτικῆς βιβλικῶν κειμένων. Ὁ συγγραφέας ἀσκεῖ κριτικὴ στὶς διάφορες ἐρμηνευτικὲς μεθόδους, πὺν υἰοθετοῦν οἱ καινοδιαθηκολόγοι, διότι θεωρεῖ ὅτι φωτίζουν μόνο μέρος τῆς ἀλήθειας τοῦ κειμένου. Γιὰ τὴν ὑπέρβαση αὐτῆς τῆς δυσκολίας ὁ συγγραφέας προτείνει τὸν οὐσιαστικὸν διάλογο μεταξὺ τῆς καινοδιαθηκτικῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς θεολογίας τοῦ παρόντος. Ἔτσι θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ δημιουργία δεσμῶν μεταξὺ τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ παρόντος καὶ ἡ ἀνάδειξη τοῦ κεντρικοῦ μηνύματος τῆς Καινῆς Διαθήκης πὺν δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς μεγάλης ἐλπίδας.

Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Christoph Strohm («Kontroversen um die Reformation»), στὸ ὁποῖο τίθεται τὸ ἐρώτημα, ἐὰν οἱ προτεσταντικὲς ὁμολογίες ἐπέδρασαν στὸν πολιτισμὸν κατὰ ἀνάλογο τρόπο, ὅπως ἔκανε ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Ὁ συγγραφέας χρησιμοποιεῖ τὸ παράδειγμα τοῦ Καλβίνου γιὰ νὰ ἀπαντήσει θετικὰ σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα. Στὴ συνέχεια ὁ Michael Fricke («Aufgeklärte Religion – religiöse Aufklärung. Programmatiscche Überlegungen zur Religionspädagogik») συζητᾷ τὴν σχέση μεταξὺ τῆς διδακτικῆς τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τῆς Θεολογίας, καθὼς καὶ τὸ ρόλο τῆς πρώτης στὴ διαμόρφωση τῆς στάσης τῶν σύγχρονων μαθητῶν ἀπέναντι στὸ φαινόμενο τῆς θρησκείας, μία στάση ἡ ὁποία θὰ προκύπτει ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἀπόκτηση γνώσεων ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ ἀνακάλυψη καὶ ἐμπειρία.

Ἡ μαρτυρία ὡς θεμελιώδης ἐκκλησιολογικὴ κατηγορία ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου τοῦ Henning Theißen, πὺν ἀκολουθεῖ («Zeugnis. Hermeneutische Überlegungen zu einer ekklesiologischen Grundlagenkategorie»). Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἐρμηνευτικοῦ ἔργου τῆς μέσης φάσης τῆς ζωῆς τοῦ P. Ricoeur ὁ συγγραφέας υἰοθετεῖ τὴ θεωρία γιὰ τὴ μαρτυρία τοῦ James William McClendon καὶ ἐξετάζει πὺν αὐτὴ ἡ θεωρία μπορεῖ νὰ βρεῖ ἐφαρμογὴ στὴ σύγχρονη ἐκκλησιαστικὴ πραγματικότητα. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τεύχους ὁ Werner Thiede («Der kosmische Christus bei Rudolf Steiner und Teilhard de Chardin») παρουσιάζει τὴν ἰδέα τοῦ Γερμανοῦ φιλοσόφου καὶ κύριου ἐκπροσώπου τῆς θεοσοφίας Rudolf Steiner γιὰ τὸν κοσμικὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἐπίδραση πὺν εἶχε αὐτὴ ἡ ἰδέα στὸν Γάλλο ἱερέα Pierre Teilhard de Chardin.

*Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτορας Κ.Δ.,
Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας Α.Π.Θ.*

Σύναξη (τεύχος 122, Ἀπρίλιος-Ἰούνιος 2012)

Στὸ παρὸν τεύχος τοῦ περιοδικοῦ φιλοξενεῖται τὸ δεύτερο μέρος τοῦ ἀφιερῶματος μὲ θέμα «Κόλαση καὶ αἰωνιότητα». Στὸ πρῶτο κείμενο μὲ τίτλο «Σχόλιο σὲ Σχόλια τοῦ ἁγίου Μαξίμου περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων στὸν μέλλοντα αἰῶνα», ὁ ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Ἀθανάσιος Γιέφτιτς ἀνι-

χνεύει ἀπαντήσεις σχετικά με τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου στὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς *Σχολίου* τοῦ ἁγίου Μαξίμου («61^η ἀπόκρισις πρὸς Θαλάσιον») σὲ συνάρτηση καὶ μετὰ ἄλλα σχετικά κείμενά του, δείχνοντας ὅτι στὰ κείμενα αὐτὰ ἐκφράζονται βασικὲς θέσεις τῆς ἐσχατολογικῆς θεολογίας τοῦ Μαξίμου.

Στὸ δεύτερο κείμενο μετὰ τίτλο «Ἀγάπη πιὸ θεομῆ ἀπὸ τῆ φλόγα τῆς γέενας. Ὅρισμένες παρατηρήσεις πάνω στὶς ἐσχατολογικὲς θέσεις τοῦ ἄββᾶ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου», ὁ Κωνσταντῖνος Κορναράκης, ἀφοῦ ἐπισημάνει ἀρχικὰ τὴ σημασία τῆς ἀνθρωπολογικῆς σκέψεως τοῦ ἄββᾶ Ἰσαάκ, θὰ προβεῖ σὲ μιὰ συνοπτικὴ ἔκθεση τῶν ἐσχατολογικῶν θέσεών του, ἐπικεντρώνοντας στὴ δυσκολία ἐρμηνευτικῆς προσέγγισης τῆς περὶ γέενας διδασκαλίας του. Ἐπιχειρῶντας νὰ προσφέρει μιὰ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα «ἐὰν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὸν ἀρνηθεῖ, τότε ποιά εἶναι ἡ θέση τῆς ἐλευθερίας μέσα στὸν πνευματικὸ κόσμο τοῦ Ἰσαάκ;» ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει μεταξὺ ἄλλων τὸ ἀνθρωπολογικὸ καὶ χριστολογικὸ ὑπόβαθρο τῆς ἐσχατολογίας τοῦ Ἰσαάκ. Ἡ Βάσσα Κοντουμᾶ στὸ κείμενό της «Κόλαση καὶ παράδεισος στὸ Βυζάντιο», λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν «Ἀπολογία πρὸς Λατίνους δευτέρα» τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, τὸ πληρέστερο ὑστεροβυζαντινὸ δογματικὸ κείμενο γιὰ τὸ θέμα τῆς Κολάσεως, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν περιορῶσα ἀτμόσφαιρα τῆς Συνόδου τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας, θὰ ἐπιχειρήσει μιὰ ἐπιλεκτικὴ, ὅσο καὶ ἰδιαίτερα χρήσιμη ἱστορικὴ ἐπισκόπηση ὀρισμένων ἐρμηνευτικῶν φάσεων στὸ πλαίσιο τῆς βυζαντινῆς θεολογικῆς σκέψης γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ (π.χ. ἀναφορικὰ μετὰ τὸν λόγο τοῦ Ἐσταυρωμένου «ἂμην σοὶ λέγω σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθι ἐν τῷ παραδείσῳ», σὲ σχέση μετὰ τὸν τρόπο θεώρησης τοῦ ἐπέκεινα, τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ Ὁριγενισμοῦ καὶ μανιχαϊσμοῦ), θεωρώντας ὅτι μετὰ τὴν πολυποικίλη καὶ ἀνοικτὴ αὐτὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοση τὸ Βυζάντιο ἀφαίρεσε ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ θεσμό ἕνα ἰσχυρὸ μέσο ἐπιβολῆς, προστατεύοντας τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο.

Ὁ π. Νικόλαος Λουδοβίκος στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ ἀφιερῶματος μετὰ τίτλο «Ἀπὸ τὴν φύση ὡς Κόλαση στὸν Παράδεισο τῆς κατὰ φύση προαίρεσης» διακρίνει ἀρχικὰ τοὺς δύο τρόπους προσέγγισης τῶν ἐσχάτων ποὺ ἐπικράτησαν στὴ χριστιανικὴ θεολογία τόσο στὴν Ἀνατολὴ ὅσο καὶ στὴν Δύση: τὸν δικανικὸ καὶ τὸν ὄντολογικὸ. Στὴ συνέχεια θὰ ἐπιμείνει στὴν προτεραιότητα τῆς ὄντολογικῆς κατανόησης τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς Κόλασης στὴν πατερικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴ διασυνδεσὴ της μετὰ τὴν ἐλευθερία, ὅπου συγκεκριμένα τὸ βασικὸ ἐπίτευγμα τοῦ Μαξίμου δὲν βρίσκεται τόσο στὴ διάκριση φυσικοῦ καὶ γνωμικοῦ θελήματος ὅσο στὴ βαθιὰ σύνδεση μεταξὺ τους. Ἐνα σημαντικὸ μέρος τοῦ κειμένου ἐπικεντρώνεται στὸ νὰ ἀναδείξει τὴν ἀστοχία, κατὰ τὸν συγγραφέα, συγκεκριμένων ὄψεων τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς θεολογίας (Χρ. Γιανναράς), ὅπου ἡ φύση ταυτίζεται πρὸς τὴν πῶση. Στὴ συνέχεια ὁ Θ.Ν. Παπαθανασίου στὸ κείμενό του «Ταξίδι στὸ κέντρο τοῦ βάρους. Ἡ χριστιανικὴ ἱεραποστολὴ ἕναν αἰῶνα μετὰ τὸ Συνέδριο τοῦ Ἐδιμβούργου (1910)», προβαίνει σὲ μιὰ κριτικὴ ἀξιολόγηση τῶν ζητημάτων ποὺ τέθηκαν στὸ πεδίο τῆς ἱεραποστολῆς σὲ διαχριστιανικὴ προοπτικὴ,

μετά από το κομβικό παγκόσμιο ιεραποστολικό συνέδριο του Ήδιμβούργου (τό περιεχόμενο και την αναγκαιότητα της ιεραποστολής, ή έννοια της παράδοσης, ή ιεραποστολή στην «νέα ήπειρο» των θετικών επιστημών, ή θέση της χριστιανικής μαρτυρίας στον δημόσιο χώρο κ.ά).

Το τεύχος ολοκληρώνεται με κριτικά σχόλια και μαρτυρίες για πρόσωπα (Μανώλης Ναυπλιώτης) και καταστάσεις (ή αντιδιαστολή της άργιας από τον έορτασμό της έορτής των Τριών Ίεραρχών ως φαινόμενο είσβολής ατομικιστικών νεοφιλελεύθερων ιδεών στον δημόσιο χώρο), όπως επίσης και από τις μόνιμες σπίλες διαλόγου με τους αναγνώστες, το βιβλίο κ.ά.

Ψυχής Δρόμοι (τεύχος 3, Μάιος 2012)

Ο έπιφανής ψυχολόγος της θρησκείας Antoine Vergote στο κείμενό του «Θρησκεία, παθολογία, θεραπεία» διατυπώνει τη θέση ότι ή θεραπεία των ψυχολογικών προβλημάτων δέν αποτελούν την αποστολή είτε της Έκκλησίας είτε της πνευματικής ζωής. Αντίθετα ή αφιέρωση του ανθρώπου στον Θεό στοχεύει στην έν Χριστώ μεταμόρφωση του και την υπέρβαση της αγωνίας του θανάτου. Στο έπόμενο άρθρο με τίτλο «Η φροντίδα ψυχών στην αρχαία Έκκλησία», ό Thomas Oden, περιδιαβαίνοντας κείμενα της πρωτοχριστιανικής περιόδου, αναδεικνύει την ποιμαντική έλευθερία της αρχέγονης Έκκλησίας, ή όποια διάκειται θετικά στο να χρησιμοποιεί μεθόδους που προσομοιάζουν με τις σημερινές ψυχοθεραπευτικές τεχνικές.

Στη συνέχεια οί Chr. Puchalski, D. Larson, Fr. G. Lu, στο μελέτημά τους «Η πνευματικότητα στα εκπαιδευτικά προγράμματα της ψυχιατρικής ειδικότητας» σκιαγραφούν την κατάσταση που επικρατεί στις Η.Π.Α. στις μέρες μας αναφορικά με την εκπαίδευση των ψυχιάτρων σε θέματα θρησκείας. Ο Νικότας Κανκίος στο άρθρο του «Η σεξουαλική ζωή στην προοπτική της ποιμαντικής θεολογίας και της ψυχοθεραπείας» αποπειράται ένα ξεκαθάρισμα των όρων και των παραμέτρων της ιστορικά συγκρουσιακής σχέσης μεταξύ Έκκλησίας και ψυχοθεραπείας. Στο άρθρο με τον τίτλο «Δύσκολοι χαρακτήρες στην ένορία: συνύπαρξη και συμφιλίωση» ό π. Μελέτιος Webber συζητά το κρίσιμο ζήτημα των προβληματικών προσωπικοτήτων όρισμένων πιστών και των δυσλειτουργιών που μπορεί να έπιφέρουν εύρύτερα στο εκκλησιαστικό σώμα. Στη συνέχεια παρατίθεται ένα απόσπασμα από μια έξαντλημένη εργασία του Ίωάννη Κορναράκη με τίτλο «Η άμφιθυμία του έφήβου μπροστά στον Θεό», στο όποιο ό συγγραφέας αποτυπώνει με δυναμικό τρόπο την ψυχολογική έμπειρία των έφήβων έναντι του ίερου.

Το τεύχος συνεχίζεται με τη συνέντευξη της έπιφανούς ψυχαναλύτριας Ana-Maria Rizzuto πάνω σε ζητήματα που άπτονται στη σχέση των ψυχολογικών επιστημών με την πίστη, τη στήλη για ειδήσεις-χρονικά, τις συζητήσεις πάνω σε σημαντικά βιωματικά κείμενα όπως επίσης και αντιπροσωπευτικές ψυχαναλυτικές περιπτώσεις που άπαιτούν τον προσεκτικό σχολιασμό.

The Greek Orthodox Theological Review (τόμος 55, τεύχη 1-4/ 2010)

Στὸ τρέχον τεύχος τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἑλληνορθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸ ὁποῖο κυκλοφορεῖ μὲ μιὰ μικρὴ χρονικὴ καθυστέρηση, φιλοξενοῦνται κείμενα ποικίλου ἐνδιαφέροντος, ὅπως ἐπίσης καὶ σειρὰ ἐπίσημων πατριαρχικῶν καὶ ἄλλων ἐγκυκλίων. Στὸ πρῶτο κείμενο μὲ τίτλο «*Ecumenical Patriarch Bartholomew and the Synaxis of Orthodox Primates in Constantinople in 2008*» ὁ π. Thomas FitzGerald ἐξετάζει τὴ σπουδαιότητα τῆς Σύναξης τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὸ Φανάρι τὸ 2008 ἔπειτα ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς μιὰ πράξη ἡ ὁποία ἐνίσχυσε τὶς ἀρχὲς καὶ τοὺς δεσμοὺς ἐνότητας καὶ συνοδικότητας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν προοπτικὴ τῆς κοινῆς μαρτυρίας τῆς πρὸς τὶς σύγχρονες προκλήσεις τοῦ κόσμου.

Στὴν συνέχεια ὁ π. Maximos Aghiorgoussis μὲ τὸ ἄρθρο του «*The Meaning of Christian Baptism for the Baptized and for the Church*» συνεχίζει τὶς σκέψεις του ἀπὸ παλαιότερο κείμενό του πάνω στὴν ἔννοια καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ Βαπτίσματος, συζητώντας βασικὲς θέσεις τῶν σημαντικῶν διαχριστιανικῶν κειμένων, ὅπως τοῦ BEM τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ *Becoming a Christian: the ecumenical implications of our Christian Baptism* (Faverges, 1997), προκειμένου νὰ ἀναδείξει τὴ συμφωνία τους πρὸς τὴν παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ὁ Μάριος Μπέγζος στὸ ἄρθρο του «*Inter-Religious Dialogue in Byzantine Thought: The philosophical and Theological Contribution of John of Damascus*» μὲ ἀφετηρία τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο «*Διάλογος ἀνάμεσα σὲ ἓνα Σαρακνὸ καὶ ἓνα Χριστιανό*» τοῦ Ἰωάννη Δαμασκνὸ ἐξετάζει τὶς βασικὲς παραμέτρους τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων, ποὺ τὶς ἐντοπίζει στὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τυράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «*Byzantine and Contemporary Greek Orthodox Approaches to Islam*» προσφέρει ἀρχικὰ μιὰ ἱστορικὴ ἐπισκόπηση τῶν τριῶν φάσεων τοῦ διαλόγου τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὸ Ἰσλάμ στὸ Βυζάντιο (ἀπὸ τὸν 8^ο αἰ. μέχρι τὰ μέσα τοῦ 14^{ου} αἰ., Γρηγόριος Παλαμᾶς, Αὐτοκράτορας Μανουήλ ὁ Β΄ ὁ Παλαιολόγος κ.ἄ.), τῆς τέταρτης περιόδου σιγῆς καὶ μονολόγου ποὺ ἐπικράτησε ἀπὸ τὴν Πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τὸν 19^ο αἰῶνα, γιὰ νὰ φτάσει στὶς προοπτικὲς καὶ τὰ ἀδιέξοδα τῆς σύγχρονης φάσης τοῦ διαλόγου καὶ τὴν ιδιαίτερη συμβολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας σ' αὐτόν. Ὁ π. Stanley Harakas στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «*Presuppositions for the Ethical Method in St Gregory the Theologian's Five Theological Orations*», ἀφοῦ ξεκινήσει μὲ σύντομα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν μεγάλο Καππαδόκη Πατέρα, θὰ ἐπιχειρήσει νὰ ἀναδείξει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεολόγου αὐτοῦ γιὰ ζητήματα ἠθικῆς φύσεως ποὺ ἔχουν τὶς ρίζες τους στὶς θεολογικὲς πεποιθήσεις του, προσφέροντας ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ περιγραφεῖ ἡ ἠθικὴ σκέψη καὶ μεθοδολογία του.

Στὸ μελέτημα μὲ τίτλο «*A Radiant Theology: The Concept of Light in Pseudo-Dionysius*» ὁ Jonathan Morgan ἐξετάζει τὴν ἔννοια τοῦ «φωτός», μιὰ ἔννοια μὲ

σημαντική θεολογική παράδοση και χρήση στην Ιουδαιο-χριστιανική και πατερική σκέψη, για να επικεντρώσει το ενδιαφέρον του στον τρόπο που αξιοποιείται στα Ἱεροπαγτικά κείμενα για να περιγραφῆ ὁ «ἄγνωστος» Θεὸς καὶ ἡ σωτηριώδης δράση του στὴν κτίση. Ὁ Andrew Klager στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Free Will and Vicinal Culprability in St Gregory of Nyssa's *De vita Moysis*» ἐπιθυμῆ μὲ βάση τὸ ἔργο αὐτοῦ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης νὰ ἀναδείξει τὴν ἀντίληψη τοῦ Καππαδόκη Πατέρα γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς βουλήσεως στὸ φῶς τῆς ἐπιστημολογίας του, ὅπως ἐπίσης καὶ νὰ ἀποτυπώσει τὴν ἀνθρώπινη ἐνοχὴ καὶ τὴ θεία ἀπάντηση σὲ αὐτή, σὲ συνάρτηση μὲ τὴν αὐτομεμψία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ χαρακτηρίζεται τὴ διαπλοκὴ τῆς ἐλεύθερης βούλησης μὲ τὴν ἀνυπακοή.

Ὁ Richard Barret στὸ ἄρθρο του «Byzantine Chant, Authenticity, and Identity: Musicological Historiography through the Eyes of Folklore» διερευνᾷ τὴν πρόσληψη καὶ χρήση τῆς βυζαντινῆς ψαλμωδίας στὸ πλαίσιο τῆς δυτικῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴ διασύνδεσή της μὲ θέματα ἐθνικῆς, πολιτισμικῆς ταυτότητας, πολιτικῆς κ.ἄ. Στὸ μελέτημα μὲ τίτλο «Theos Philanthropos: Paul Evdokimov's Theological Witness» ὁ Stavros Fotiou περιγράφει τοὺς βασικοὺς ἄξονες τῆς θεολογικῆς μαρτυρίας τοῦ Eudokimov στὸ πλαίσιο τοῦ σύγχρονου δυτικοῦ κόσμου (ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ὁ Θεὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπο, ἡ Ἐκκλησία ὡς ἡ κοινότητα ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ἡ ἀνθρώπινη πτώση ὡς ἀπόρριψη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ κ.λπ.).

Στὸ ἄρθρο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Florovsky's Tradition» ὁ Ross Sauve ἐξετάζει τὶς βασικὲς παραμέτρους τοῦ τρόπου ποὺ γίνεται κατανοητὴ ἡ ἔννοια τῆς Παράδοσης (αὐθεντία, ὑπαρξιακὸς χαρακτήρας τῆς Παράδοσης, Μέγας Βασίλειος, Βικέντιος ἐκ Λειρίνου) στὸ ἔργο τοῦ Φλωρόφσκυ σὲ συνάρτηση πρὸς τὸ πρόγραμμα του γιὰ τὴ Νεο-πατερικὴ σύνθεση καὶ τὸν «χριστιανικὸ ἑλληνισμό», ἀναδεικνύοντας ἐγγεγραμμένους καὶ ἄλλες ἐπιρροὲς στὴ σκέψη του. Ὁ Petros Toulis στὸ ἄρθρο του «Theophanes of Nicea's *Five Orations on the Light of Tabor: Palamite or Thomistic Influence on his theology*» ἐξετάζει τὸ ἔργο ἑνὸς ὄχι τόσο γνωστοῦ ἡσυχαστῆ θεολόγου τοῦ Θεοφάνη τοῦ Β' Μητροπολίτη Νικαίας, προκειμένου νὰ διαλευκάνει μέσα ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῆς ἔννοιας τοῦ συμβόλου καὶ τῆς εἰκόνας καὶ τὴ διδασκαλία του γιὰ τὴν ἐνεργειακὴ βάση τῆς θέωσης τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν στὸ ἔργο τοῦ θεολόγου αὐτοῦ ὑπάρχουν ἐπιρροὲς ἀπὸ τὴν σχετικὴ διδασκαλία τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἢ τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτη. Ὁ Thomas Heffernan στὸ μελέτημα ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Martyrdom, Charisma, and Imitation: Paths to Christian Sanctity» προσφέρει ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση στὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ ὄρου «μαρτύριο», ἀναδεικνύοντας τὴ σημασία του ὡς χάρισμα καὶ μίμηση καὶ τελικὰ ὡς ὁδὸ στὴν πορεία πρὸς τὴν χριστιανικὴ τελειότητα. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ σειρὰ ἐπίσημων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων καὶ ἐγκυκλίων.

International Journal of Orthodox Theology (τόμος 2, τεῦχος 4/ 2011)

Τὸ διεθνὲς ὀρθόδοξο θεολογικὸ περιοδικὸ *International Journal of Orthodox Theology*, ποὺ κυκλοφορεῖ σὲ ἠλεκτρονικὴ (<http://orthodox-theology.com/>) καὶ

ἐντυπη μορφή, φιλοξενεῖ ἄρθρα ποικίλου ἐνδιαφέροντος σὲ βασικὲς εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες. Στὸ τελευταῖο τεῦχος περιλαμβάνονται μεταξὺ ἄλλων ἄρθρα κυρίως ἀνθρωπολογικοῦ ἐνδιαφέροντος μέσα ἀπὸ ἐρμηνεία τῆς πατερικῆς κυρίως παράδοσης, στὸ πλαίσιο τοῦ οἰκουμενικοῦ προβληματισμοῦ, ὅπως τὰ «'Christus hat nie gelacht?' Nachdenkenuber eine Theologie des Lachens in 'ernster Zeit'» (Karl-Josef Kuschel), «Humility in the writings of Meister Eckhart and Gregory Palamas» (Adrian Ignat), «Hierarchic Anthropology of Saint Maximus the Confessor» (Kyrill kad Methody Zinkovskiy), «Menschenbild im Dialog. Grundfragen und neue Herausforderungen der Anthropologie» (Johanna Rahner), «Religiöse Erziehung. Anthropologische und (religions-)pädagogische Einsichten» (Werner Ritter), «Ökumenische Anthropologie. Grundlagen und gesellschaftliche Relevanz» (Daniel Munteanu) κ.ἄ.

Νικόλαος Ἀσπρούλης